

Publikasjoner kan også bestilles via nf@nforsk.no

Arbeidsnotat nr. 1011/08
ISSN-nr.:0804-1873
Antall sider: 24

Prosjekt nr: 1116
Prosjekt tittel: Samspillmetoden DIALOG - foreldrekurs
Oppdragsgiver: Bodø kommune

Pris:
kr. 50,-

Evaluering av foreldrekurs i spillmetoden DIALOG

Av

Tina Luther Handegård

Nordlandsforskning utgir tre skriftserier, rapporter, arbeidsnotat og artikler/foredrag. Rapporter er hovedrapport for et avsluttet prosjekt, eller et avgrenset tema. Arbeidsnotat kan være foreløpige resultater fra prosjekter, statusrapporter og mindre utredninger og notat. Artikkel/foredragsserien kan inneholde foredrag, seminarpaper, artikler og innlegg som ikke er underlagt copyrighrettigheter.

FORORD

Dette arbeidsnotatet presenterer en evaluering av foreldrekurs i samspillmetoden DIALOG. Evalueringen er et oppdrag fra Bodø kommune.

Vi vil takke alle som velvillig har bidratt med sine erfaringer og sin tid for at evalueringen skulle kunne gjennomføres. Først og fremst vil vi takke foreldrene for at de sa ja til å ha en observatør tilstede på foreldrekurs og ikke minst for at de sa ja til å bli intervjuet.

Helsesøstrene Bente Arntzen og Audhild Krogstad har kommet med nyttige innspill underveis og har med velvilje og engasjement delt av sine kunnskaper og erfaringer med foreldrekurs i samspillmetoden DIALOG. Takk også til ledende helsesøster i Bodø kommune, Gerd Furfjord for fin drahjelp i starten på evalueringen.

Evalueringen er utført av Nordlandsforskning ved seniorforsker Tina Luther Handegård.

Bodø, august 2008.

Hverdag

Når en mårragretten unge slår seg vrang og rekker tunge, og nekter å ta klær og støvler på.
Når melkeglasset veltes og geitostmaten eltes mellom fingre som er klønete og små...
Så husk at denne dag må du ta vare på. Den forsvinner mellom fingra dine nå.
Engang vil du savne slitet. Da er det for sent å vite - det er du som gjør din dag og tinning grå.

Når skrikinga og skrålet blir litt mer enn du kan tåle, og du kjefter på en glede og en lek.
Når du har glemt å leve midt i hverdagen og strevet og tålmodigheten din har satt sin strek...
Du er kysten som de engang seiler fra. Si meg - hvem er stor og hvem er liten da?
Når fremtidshavet ligger som et speil, så blås din medvind inn i deres seil.

Når lørda'n blir til sønda', du ber en stille bønn da om at unga ikke våkner klokka fem.
Men Vårherre kan`ke love at du skal kunne sove når to små kommer inn med mårraklem.
Så husk at denne dag må du ta vare på. Den forsvinner mellom fingra dine nå.
Engang vil du savne slitet. Da er det for sent å vite - det er du som gjør din dag og tinning grå.

Louis Jacoby

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD	1
1 INNLEDNING.....	4
1.1 Bodø kommunes satsing på en god oppvekst	4
1.2 Metodisk innfallsvinkel og datagrunnlag.....	5
1.3 Notatets oppbygning	5
2 SAMSPILLSMETODEN DIALOG – BEGREPER OG PERSPEKTIVER.....	7
3 FORELDRENES ERFARINGER	9
3.1 Innledning	9
3.2 Hvordan foreldrene fikk kjennskap til kurset.	10
3.3 Om deltakelsen og forventninger til foreldrekurset.	10
3.4 Foreldrenes syn på organiseringen og tilretteleggingen av kurset.	11
3.4.1 Antall deltakere.....	11
3.4.2 Sammensetningen av foreldre.....	11
3.4.3 Antall kurskvelder	12
3.4.4 Lengde på kurskveldene	12
3.4.5 Oppmøte og aktivitetsnivå.....	12
3.5 Foreldrenes syn på kursets innhold.....	13
3.5.1 Prinsippene	13
3.5.2 Hjemmelekser	14
3.5.3 Musikk.....	14
3.5.4 Foreldrenes synspunkter på budskapet som ble formidlet.....	14
3.6 Hva har foreldrekurset bidratt til?.....	15
3.7 Nærmere om positive og negative erfaringer med foreldrekurset.....	15
3.8 Foreldrenes råd til kurslederne.....	16
3.9 Kursevalueringsskjemaene – hva sier de?	17
4 OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE KOMMENTAR.....	20
4.1 Hvem skal få dette tilbudet?	21
REFERANSER	22
VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE – SAMSPILLSMETODEN DIALOG.....	23

1 INNLEDNING

På oppdrag fra Bodø kommune har Nordlandsforskning gjennomført en evaluering av foreldrekurs i samspillmetoden DIALOG. Formålet med evalueringen har vært å undersøke hvilken betydning kurs i samspillmetoden DIALOG har hatt for foreldre som omsorgspersoner.

Sentrale spørsmål i evalueringen har vært:

- Hvilke forventninger har foreldrene hatt til kurset?
- Hvordan er kurset blitt tilrettelagt og organisert?
- Hva har foreldrene fått ut av kurset?
- På hvilke måter har kurset vært til hjelp i foreldrerollen?

1.1 Bodø kommunes satsing på en god oppvekst

Foreldrekurs i samspillmetoden DIALOG må ses i sammenheng med Bodø kommunes satsing på barn og unge. Kommunes visjon er at Bodø skal være en god kommune å vokse opp i for alle barn og unge. Hvordan skal en jobbe i framtida for å unngå at barn og ungdom havner i risikozonen? Dette er et av bakgrunnsspørsmålene i Oppvekstplanen til Bodø kommune. Spørsmålet reises blant annet ut i fra erkjennelsen om at Bodø kommune er en by i vekst, samfunnet er mer uoversiktlig og komplekst enn tidligere, noe som igjen gir nye utfordringer innen mange ulike fagområder.

Oppvekstplanen 2005-2007 beskriver satsingen på forebyggende arbeid for aldersgruppen 0-20 år og deres familienettverk. Arbeidet med Bodø kommunes oppvekstplan startet i juni 2004, og resulterte i en rapport som var ferdig i desember 2004. Rapporten bygger på undersøkelser i Bodø kommune, erfaringer fra samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak blant barn og unge (SLT), samt annen forskning. Denne rapporten ble videreført og fikk navet Oppvekstplanen 2005-2007 (Oppvekstplanen 2005-2007 Bodø kommune). Arbeidet med kommunens oppvekstplan ble organisert som et prosjekt for perioden 2005-2007. Fra januar 2008 ble prosjektet overført til ordinær drift.

Oppvekstplanen er ment som et verktøy for alle som jobber for og med barn og unge i Bodø kommune. Tanken bak er at når flere jobber sammen om felles mål, blir det lettere å nå dem. Med oppvekstplanen ble fokus satt på det forebyggende arbeidet og hovedtanken har vært å bruke innovative metoder der løsninger skjer i fellesskap på tvers av fagområder, men med fokus på de tjenester som skal ytes. Det har videre vært et viktig mål å bryte ned de klare skott som var, og tradisjonelt er, mellom profesjoner og fagetater. Samordning mellom disse har vært et sentralt element i prosjektet. Et viktig virkemiddel kan således sies å ha vært tverrfaglig samarbeid og helhetlig tenkning i forhold til alle faser og områder i oppveksten, fra 0-20 år. Forskning viser at godt samspill mellom foreldre og barn er viktig for å ivareta barns psykiske helse (Rye 2002), i Oppvekstplanen er det derfor også lagt opp til at en i større grad også skal involvere foreldre.

Som nevnt ovenfor er forebygging sentralt i oppvekstplanen. Her skilles det mellom tre typer forebygging:

- **Primærforebyggende arbeid** – settes inn før problemene oppstår. Målgruppe defineres ut i fra aldersgruppe eller geografisk område.
- **Sekundærforebyggende arbeid** – gjelder problemer som varer eller videreutvikles, for eksempel hindre kriminelle handlinger. Målgruppen er dem som befinner seg i risikogruppen.
- **Tertiærforebyggende arbeid** - er arbeid med tiltak som skal motvirke følgene av problemer som allerede fins. Målgruppen er tungt belastet.

Det presiseres at Oppvekstplanen først og fremst handler om primærforebyggende arbeid. Likevel ser vi at i operasjonaliseringen av ulike tiltak så skilles det mellom tiltak på ulike forebyggende nivåer. Et sentralt spørsmål som reiser seg, både når vi studerer oppvekstplanen, når vi intervjuer foreldre som har deltatt på kurs i samspillmetoden DIALOG og når vi intervjuer kursledere er følgende:

Skal tilbudet om foreldrekurs i samspillmetoden DIALOG tilbys som et primærforebyggende, sekundærforebyggende eller tertiærforebyggende tiltak?

Dette er en problemstilling som har vokst ut av arbeidet med evalueringen, og som ikke hører med under de problemstillinger som skulle reises. Vi ser imidlertid nytten av å komme tilbake til dette spørsmålet i de avsluttende kommentarer som følger i kapittel 4.

1.2 Metodisk innfallsvinkel og datagrunnlag

Denne evalueringen¹ baserer seg på intervju med foreldre som har deltatt på kurs i samspillmetoden DIALOG i regi av Bodø kommune. Til sammen er 12 foreldre intervjuet. Noen av disse deltok på foreldre kurs i 2005, noen i 2007 og noen i 2008. Intervjuene med foreldrene tok utgangspunkt i en intervjuguide (se vedlegg i dette notat) og ble gjennomført enten ved besøk hjemme hos den enkelte informant eller pr telefon.

I tillegg har undertegnede vært observatør på ett foreldrekurs som gikk i perioden januar-mars 2008. To av Bodø kommunes kursledere er også intervjuet. Kurslederne har også vært hjelpelig med å skaffe informasjonsmateriell og litteratur som belyser denne type metoder og programmer. I tillegg har vi fått tilgang på 61 evalueringsskjemaer (anonyme), fra tidligere kurs i perioden 1999-2007. Evalueringsskjemaene har vært noe ulikt utformet i denne perioden, i tillegg til at mange ikke var datofestet. Det har derfor vært vanskelig å kunne gi en fullverdig og systematisk framstilling av resultatene fra evalueringsskjemaene.

1.3 Notatets oppbygning

Notatet er bygget opp på følgende måte:

- Presentasjon av begreper og perspektiver knyttet til samspillmetoden DIALOG gjennomføres i kapittel 2

¹ Evalueringssprosjektet er et relativt lite prosjekt i ressursmessig sammenheng – i sum utgjør det en arbeidsmengde på ett knapt månedsverk.

- Beskrivelser av foreldrenes erfaring med deltakelse på foreldrekursene, samt kort gjennomgang av tidligere evalueringsskjema, legges fram i kapittel 3
- Oppsummering og avsluttende kommentarer knyttet til evalueringens formål og problemstilling diskuteres i kapittel 4.

2 SAMSPILLSMETODEN DIALOG – BEGREPER OG PERSPEKTIVER

Samspillmetoden Dialog baserer seg på nyere forskning innenfor utviklingspsykologi. Metoden er en videreutvikling av Sensitiveringsprogrammet for omsorgsgivere, som har som mål å sensitivisere og bevisstgjøre omsorgsgivere for de sidene ved samspillet med barna som det er viktig å legge vekt på for å fremme barnets positive utvikling (Hundeide og Hillestad 1994).

Forskningsresultater fra 1970-1980 årene viste at omsorgsgivers sensitivitet, tilpasning til barnets behov og tilstand, engasjement og ønske om å hjelpe barnet til å oppleve og lære, hadde stor betydning for barns utvikling. Disse funn førte til utvikling av en rekke programmer og metoder for å bedre kvaliteten på samspill mellom foreldre og barn (Rye, Henning 2002).

Det som kjennetegner de nye programmer og metoder er at de ikke er innrettet mot å lære foreldre hva de skal gjøre og hvordan, for å stimulere læring og fremme barns utvikling, men i stedet bygge på en konkret og nyansert beskrivelse av de viktigste kvalitetene i samhandling mellom foreldre-barn. Dette skal gjøres ved å knytte an til aktuelle daglige situasjoner og ta utgangspunkt i foreldres eget repertoar av samhandlingsmåter.

Hundeide og Hillestad (1994) mener at med en slik tilnærming unngår en den fremmedgjøring og avhengighet som kan oppstå når en ”pådytter” foreldrene råd gjennom en instruksjons- og adferdsorientert tilnærming som ikke er knyttet til foreldres egne oppfatninger og praksis. De peker videre på at intervensjon er en uheldig betegnelse på denne type tilnærming, fordi det snarere er snakk om en bevisstgjøring og sensitivering av positive samhandlinger som allerede eksisterer. Henning Rye (2002) peker blant annet på:

”Ideen om å basere tidlig psykososial intervensjon på sensitivering av omsorgsgivere for barnas behov og situasjon, bevisstgjøring om deres egen evne og mulighet til å fremme barnas utvikling, samt reaktivering av omsorgsgivers innlevelse gjennom deltakelse i barnas følelser og dagligdagse aktiviteter, markerte en ny tilnærming til å bedre omsorgen for barn og fremme deres muligheter for læring” (ibid.).

Utgangspunktet er at de aller fleste omsorgsgivere gjennom sin egen oppvekst og erfaring har et potensial av omsorgs- og samværsmåter med barn, et viktig grunnlag for samspill som denne videreutviklingen kan bygge på. Eksempler på noen av disse nye programmer og metoder er blant annet Marte Meo, MISC (More Intelligent and sensitive child) og Samspillmetoden DIALOG.

Slik samspillmetoden DIALOG presenteres og anvendes i denne sammenheng (her i forbindelse med foreldrekurs) er den utviklet for å sensitivisere og bevisstgjøre foreldre for de sidene ved samspillet med barn som er særlig viktig for å fremme utvikling. Metoden går ut på å skape en langsiktig forandring og styrking av kvaliteten på dette samspillet. Med utgangspunkt i dyptliggende psykologiske prosesser er det utviklet 7 enkle prinsipper som skal gjøre denne kunnskapen tilgjengelig for alle. Målet er med andre ord å forenkle ekspertkunnskap og gjøre den tilgjengelig for alle og fremme en kompetanse som er

løsningsorientert og som bygger på den kompetanse og erfaring som foreldre allerede besitter (<http://www.shk-kommunikasjon.no/>).

Helsesøster Sigrid Hviding er opphavskvinnen til Samspillmetoden Dialog. Hun var med i ”Bergensprosjektet”² og etter det ble avsluttet startet hun å lage konseptet med overnevnte navn. Hun har reist rundt i hele landet (også i Bodø) og holdt kurs for fagfolk.

De 7 prinsippene som ligger til grunn for foreldrekurs i samspillmetoden DIALOG er:

1. Vis at du er glad i barnet ditt
2. Juster deg
3. Snakk om det barnet er opptatt av
4. Gi ros og anerkjennelse
5. Felles fokus
6. Gi mening
7. Sett positive grenser

I tillegg til disse 7 prinsipper vektlegger samspillmetoden DIALOG tre aspekter ved mellom menneskelig samhandling. For det første, tilknytning/tilhørighet. Følelsen av tilknytning og tilhørighet er fundamentet for et godt samspill mellom to mennesker. Positiv selvfølelse fremmer en positiv oppfatning og holdning til andre. For det andre, kommunikasjon. Gjensidighet i utveksling av signaler, initiativ og reaksjoner fremmer den enkeltes følelsesmessige kommunikasjon med andre. For det tredje, læring og selvkontroll. Berikende og stimulerende samspill mellom mennesker påvirker oppfatningen av en selv og omverden, og fremmer læring og økt emosjonell selvkontroll (<http://www.shk-kommunikasjon.no/>).

Forenkling, høy egenaktivitet, erfaringsutveksling og positiv forsterkning er sentrale stikkord for det læringsyn som ligger til grunn for samspillmetoden DIALOG. Med forenkling menes at dyptgripende psykologiske prosesser presenteres i forenklet form. Høy egenaktivitet baserer seg på at deltakerne selv er eksperter på egne liv og forankrer det som formidles i personlige erfaringer og at kunnskapen dermed skapes av deltakerne selv. Erfaringsutveksling skjer ved at egne erfaringer konkretiseres og deles med andre. Fokus på det hver enkelt mestrer og den enkeltes positive ressurser er essensen i hva som ligger i positiv forsterkning. I tillegg er det tre begreper som ligger til grunn for det verdisyn som samspillmetoden representerer. Dette er likeverd (alle er like mye verd og andres opplevelser av virkeligheten er like betydningsfulle som ens egen), empati (følelser kan ikke bestrides og mennesker bør møtes på følelser mer enn på adferd) og ressursorientering (alle har positive ressurser, disse kan hentes fram og bidra til endring), (<http://www.shk-kommunikasjon.no/>).

² Bergensprosjektet har utviklet et sensitiviseringsprogram hvor helsesøstrenes rolle er å formidle kompetanse til mødrene som omsorgsgivere, motivere dem og gi dem råd gjennom konkrete eksempler og regler, om de kvaliteter som bør være til stede i samspillet og samværet med barna. Et viktig poeng i denne forbindelse er at helsesøstrene ikke korrigerer mødrene ved å påpeke feil, men ved å påpeke de positive sidene som allerede er til stede i fillet mellom mor og barn. Videre må de forandre sin tradisjonelle autoritære og instruktive rolle til en mer innlevende og understøttende rolle der mødres egne erfaringer får komme mer til uttrykk (http://www.forebygging.no/fhp/d_emneside/cf/hApp_101/hPKey_1340/hParent_22/hDKey_1).

3 FORELDRENE ERFARINGER

3.1 Innledning

Før vi går nærmere inn på foreldrenes erfaringer med kurset i samspillmetoden DIALOG skal vi gi en nærmere innføring i hvordan kurset legges opp og gjennomføres, samt hva kurslederne vektlegger. Vi skal også komme nærmere inn på hvor mange som har deltatt på disse foreldrekursene, hvor mange som har fått opplæring som kursledere, samt noen ressursmessige momenter.

I velkomstskrivet til foreldrene poengteres det at **kvaliteten** på foreldres og andre voksnes daglige samvær med barn er det som er mest avgjørende for barnets framtidige positive utvikling. Det presiseres også at samspillmetoden DIALOG først og fremst skal bevisstgjøre foreldre for de sider av samspillet med barna som er spesielt viktig for denne utviklingen. Sentrale elementer her er:

- Hvordan samtale med dine barn
- Bli mer bevisst på hvordan fellesskapet med barna styrkes
- Hvordan sette positive grenser for barna
- Hvordan foreldre kan bli bedre rustet i hverdagen

Det framheves videre at i stedet for ensidig instruksjon, så skal kurset ta utgangspunkt i de aktiviteter og samspill som er positive og utviklingsfremmende i tråd med foreldrenes egne oppfatninger og eksisterende praksis. Kurset er derfor praktisk opplagt, med høy egenaktivitet fra foreldrene.

Kurset går over 4 kvelder med to uker mellom hver kurskveld. Tidsrammen er satt til to timer pr kurskveld. Det er som regel to av kommunens helsesøstre som leder kurset sammen. Foreldrene rekrutteres stort sett gjennom annonse i lokalavisa eller gjennom informasjon som helsesøster gir når de er i kontakt med foreldre.

Kurslederne er opptatt av å skape en rolig og fin atmosfære på kurskveldene, og vektlegger at det er viktig at foreldrene selv er aktive og deltar i dialogen med egne erfaringer. De er videre opptatt av å ikke rette fram pekefinger eller komme med fasitsvar til foreldrene, men støtte og backe opp foreldrene blant annet gjennom å gi de bekreftelser på det som er positivt og komme med eksempler på hva de har gjort i lignende situasjoner eller få de andre foreldrene til å bidra med egne eksempler.

Fra 1999, når startskuddet gikk for de første foreldrekurs og fram til i dag er det gjennomført ca 30 kurs i samspillmetoden DIALOG. Til sammen er det ca 240 foreldre som har deltatt på kursene.

I tillegg til å arrangere kurs for foreldre har Bodø kommune bidratt med en aktiv skolering av egne ansatte i samspillmetoden DIALOG. Til sammen har ca 100 ansatte gjennomført grunnopplæring i denne metoden, noe som også kvalifiserer for å være kursledere. Av fagpersoner som er skolert finner vi helsesøstre, førskolelærere, barnevernpedagoger, rådgivere på videregående skole, sosionomer, fysioterapeuter og lærere. En av Bodø

kommunes helsesøstre, Bente Arntzen fikk fra 2000 til 2002 opplæring i trinn 3 som gjør at hun kan gi kurs i Samspillmetoden DIALOG til fagfolk i Bodø kommune.

De som er kursledere gjør som regel dette utover sin 100 prosent stilling i kommunen. Dette er noe som på sikt bidrar til slitasje på den enkelte kursleder. Foreldrekursene går på ettermiddag/kveldstid og kommer derfor på toppen av en normal arbeidsdag. Kurslederne får 50 prosent overtidslønn og må avspasere de resterende 50 prosent.

3.2 Hvordan foreldrene fikk kjennskap til kurset.

Felles for de fleste foreldre som har deltatt i denne evalueringen er at de litt tilfeldig ble oppmerksomme på kurstilbudet gjennom kommunens annonsering i lokalavisa. Tre av informantene har også fått tips om foreldrekurset gjennom sin helsesøster. Felles for stort sett alle informanter er at det er mor som har tatt initiativ til deltakelse og som har vært aktiv i forhold til påmelding og i forhold til å gi far informasjon om dette. Fem av informantene måtte stå på venteliste noen måneder før de fikk tilbud om deltakelse.

Det er stor enighet blant informantene om at dette kurstilbudet burde vært gitt til flere og at det vil dekke et behov hos de fleste foreldre. Det nevnes eksempelvis at dette burde gis som et tilbud til alle førstegangsførelde og at det er behov for oppfriskning eller nye kurs når barna blir større og kommer i nye utviklingsfaser. Tidlig skolealder, pubertet, ungdomstid er eksempler foreldre trekker fram i forhold til når det kan være aktuelt med oppfriskning eller nye kurs. Informantene poengterer videre foreldrekurset i samspillmetoden DIALOG også er svært nyttig og viktig i en forebyggende sammenheng. En stiller derfor spørsmål ved hvorfor dette ikke markedsføres bedre og gis som et mye bredere tilbud til foreldre.

3.3 Om deltakelsen og forventninger til foreldrekurset.

Når det gjelder spørsmål om hvorfor foreldrene har deltatt på foreldrekurset er det lite variasjon i svarene. Foreldrenes motivasjon for å delta peker først og fremst i primærforebyggende retning. Følgende sitater kan illustrere dette:

- *få mer nyttig lærdom – bli bevisst på hva vi kan gjøre bedre som foreldre*
- *kan aldri få for mye kunnskap om samhandling med barna – fint å lære triks og få gode tips*
- *luftet tanker og erfaringer og få gode råd*
- *bli mer bevisst på hvordan en omgås og samhandler med barna*
- *bli mer konstruktive i samspill med barna*
- *bevisstgjøring, og å dele erfaringer med andre i samme situasjon*
- *lære noen teknikker som kan være til hjelp i hverdagen*
- *få bedre selvtillit i foreldrerollen, og skape mer trygghet hos barna.*

I tillegg har omtrent halvparten av informantene også supplerende motivasjonsfaktorer. Dette handler først og fremst om at mor og far har et ønske om å bli mer samstemte i forhold til oppdragelse og samspill med barna. To av informantene (fedre) ønsket i utgangspunktet ikke å delta, men ble med fordi mor ville det.

Foreldrenes forventninger til kurset er litt ulike. Her ser vi også en klar forskjell mellom mødre og fedre. Mødrene hadde stort sett høye forventninger, enten fordi de hadde deltatt på

andre type kurs tidligere (f.eks parkurs for førstegangsforeldre) eller fordi de hadde satt seg litt mer inn i hva dette handlet om og derfor hadde store forventninger knyttet til å få et mer bevisst forhold til barneoppdragelse generelt og samspill med barna spesielt. Det at fedrene stort sett ikke hadde noen spesielle forventninger til foreldrekurset handler om at de som en av informantene sier: *"jeg visste egentlig ikke hva dette var for noe"* eller som en annen uttrykker det: *"før første kurskveld ante jeg ingenting om hva dette skulle være"*.

3.4 Foreldrenes syn på organiseringen og tilretteleggingen av kurset.

I dette avsnittet skal vi gå nærmere inn på hva foreldrene som ble intervjuet hadde av synspunkter på selve organiseringen og tilretteleggingen av kurset. Vi skal blant annet presentere hva de mener om forhold som gikk på antall deltakere, sammensetningen av foreldre på det enkelte kurs, antall kurskvelder, lengden på kurskveldene, samt oppmøte og aktivitetsnivå.

Kursene holdes i helsestasjonens møterom. Det legges vekt på å skape en rolig og fin atmosfære, med dempet belysning, levende lys, enkel servering og at alle skal sitte sammen rundt et stort bord.

3.4.1 Antall deltakere

Når det gjelder antall kursdeltakere mener flertallet av informantene at det var for få deltakere på hvert kurs. Dette gjorde det også sårbart når noen ikke kunne komme eller sluttet underveis. Følgende informantutsagn illustrerer dette:

- *"det var for få deltakere, ble litt tamt og for stort ansvar på den enkelte kursdeltaker"*
- *"vi hadde nok fått enda større utbytte av kurset hvis gruppa hadde vært litt større"*
- *"gruppen blir for liten hvis det er færre enn 10 deltakere, det er begrenset hvor mye hver enkelt kan delta og bidra med egne erfaringer og eksempler uten at det blir "kjedelig" og mye av det samme som går igjen"*
- *"hvis gruppen skal være liten er det desto viktigere at den er sammensatt av foreldre med stort sett de samme behov"*.

Tre av informantene mente imidlertid at det var en passe stor gruppe (ca 7-10 deltakere) med deltakere på det kurset de hadde fulgt.

3.4.2 Sammensetningen av foreldre

Felles for alle kursdeltakerne er at de alle har relativt små barn, blant våre informanter er barna i alderen ca 1 til 8 år. De vi har intervjuet har deltatt på kurs som har hatt en blanding av foreldrepar som er gift/samboere, alene mødre, skilte foreldrepar, samt skilte foreldre med ny samboer.

De aller fleste synes dette har representert en fin blanding, selv om det er enkelte som uttrykker at de skulle ønske at det for eksempel kunne være egne kurs for skilte foreldre, men hvor både mor og far deltok. Begrunnelsen er først og fremst at det kunne vært nyttig å også fokusere på samspill og dialog ikke bare i forhold til barna, men også i forholdet mellom mor og far.

Det er også enkelte som mener at foreldregruppen er for sprikende i forhold til hva de har behov for. Her pekes det blant annet på at enkelte foreldrepar har store utfordringer, både på egne og barnas vegne, mens andre foreldrepar deltar mer ut i fra ønsket om å lære mer, bevissthet i forhold til generell forebygging osv. Fire av foreldrene foreslår derfor at behovene til den enkelte burde defineres mer før en setter sammen foreldregrupper til det enkelte kurs og at en kan arrangere egne kurs for foreldre med store hjelpebehov og komplekse utfordringer. Dette er imidlertid et punkt vi vil komme tilbake til under de avsluttende kommentarer i kapittel 4.

3.4.3 Antall kurskvelder

Foreldrekurset går over fire kvelder, med to uker mellom hver kurskveld. De fleste foreldrene vi har intervjuet mener at fire kurskvelder bør være et minimum. I dette ligger det at de fleste kunne tenke seg at det var flere kurskvelder. Noe som blant annet begrunnes med at endring tar tid og at de kommer inn i en prosess som de kunne tenkt seg ble fulgt opp over noe lengre tid. I tillegg er det tre av informantene som mener at de gjennom kurskveldene får et *"pusterom i hverdagen"* som gir gode muligheter for refleksjon og at de derfor savner disse kveldene når kurset er over.

Det er to av informantene som uttrykker at det er *"passe antall kurskvelder"*.

Felles for de som gjerne ville hatt flere kurskvelder og de som mener det er passe antall kurskvelder er at de aller fleste skulle ønske en eller annen form for oppfølging. Dette er noe vi vil komme tilbake til i et eget avsnitt.

3.4.4 Lengde på kurskveldene

Hver kurskveld hadde en varighet på 2 timer, noe de aller fleste av informantene mener er passe. Det er imidlertid tre av informantene som mener at det kunne vært en halvtime lengre og at en da kunne legge inn ett par små pauser slik at foreldrene kunne gå litt rundt å små prate med hverandre og bli litt bedre kjent. Det er også ett par informanter som mener at tidspunktet kunne vært skjøvet litt lengre ut på kvelden, for eksempel at en startet kl 20.00.

3.4.5 Oppmøte og aktivitetsnivå

Når det gjelder oppmøte på kurskveldene er det noe ulike erfaringer blant våre informanter. Dette handler først og fremst om at informantene har deltatt på kurs til ulike tidspunkt (jfr. metodeavsnittet), det vil si at alle våre informanter har ikke fulgt det samme kurset. Det vi ser er at enkelte kurs har hatt større frafall på kurskveldene enn andre, noe som for så vidt også er naturlig. De av informantene som har erfart frafall synes dette har gått ut over kvaliteten på kurset da foreldregruppen har blitt for liten på noen kurskvelder.

Ser vi så på hva informantene mener om foreldregruppens aktivitetsnivå er det stor enighet om at alle var aktive og bidro med egne erfaringer og eksempler underveis. Det blir også trukket fram som viktig og verdifullt at også kurslederne har deltatt med egne erfaringer og eksempler. Det er ingen av våre informanter som mener at andre deltakere har fått dominere på kurskveldene, bortsett fra en av informantene som selv mente hun kunne bli for dominerende. Kurslederne roses her for at de har lagt godt til rette for at alle får bidra.

3.5 Foreldrenes syn på kursets innhold

Generelt sett får innholdet i foreldrekurset i samspillmetoden DIALOG svært god tilbakemelding fra våre informanter. Den positive vurderingen knytter seg til flere forhold, men det at foreldrene selv fikk delta aktivt er noe som de aller fleste trekker fram som spesielt positivt. I tillegg til at det var hverdagslige utfordringer som var i fokus og at en ikke ble belært i forhold til hva som var riktig og galt. Opplevelsen av likeverd og en bedre selvfølelse går igjen i foreldrenes fortellinger under intervjuene. En av informantene uttrykker dette på følgende måte:

”det var så godt å høre at vi er flere i samme båt, og at det jeg synes er vanskelig også er noe andre opplever som vanskelig. Av og til så begynner en å tvile på det en gjør, mister selvtilliten som mor og tror at en ikke behersker morsrollen.... det er en vond følelse. Men på kurset så fikk jeg masse skryt og positiv tilbakemelding på det jeg gjorde og det ga meg en styrke som jeg mener er viktig å ta med meg videre i samspill med barna”.

Flere av de andre informantene uttrykker mye av det samme og gir gode illustrasjoner på at foreldrekurset har vært berikende og styrkende i forhold til selvfølelsen, samt at det i seg selv gir positive ringvirkninger. En av informantene uttrykker seg på denne måten:

Fint at kurslederne kom med egne eksempler, også eksempler som de kanskje ikke alltid selv hadde løst like godt eller vært like bevisste i forhold til. De opptrådte som medmennesker og likeverdige, de var opptatt av alt det vi fikk til som var positivt, og kom med gode eksempler på situasjoner der de hadde sett positive endringer hos barn etter at de hadde brukt prinsippene fra kurset på en bevisst og reflektert måte.... Du mister ikke motet da, du ser at det er små justeringer som skal til... ”

Vi skal la disse utsagnene fra informantene stå som generelle illustrasjoner som beskriver foreldrenes positive respons på foreldrekurset, og i de neste avsnitt gå litt mer inn på ulike deler av kursets innhold som foreldrene har fortalt om i intervjuer med oss.

3.5.1 Prinsippene

Prinsippene som ligger til grunn for foreldrekurset, som handler om at du skal - vise at du er glad i barnet, justere deg etter barnet, snakke om det barnet er opptatt av, gi barnet ros og anerkjennelse, ha felles fokus, gi mening og sette positive grenser - er noe foreldrene stort sett synes det har vært greit å bli mer bevisste i forhold til. Disse foreldreutsagnene illustrerer noe av dette:

- *”de er jo veldig logiske, jeg fikk noen aha-opplevelser når vi gikk gjennom dem på kurset”*
- *”de er jo enkle og for så vidt greie, det ligger jo litt i oppdragelsen vår, men likevel så lett å minste av syne...”*
- *”fin påminning... det enkle og opplagte går gjerne i glemmeboken”*
- *”de fire første prinsippene er vel de enkleste, mens de tre siste trenger en å bli påminnet av og til, de blir ofte borte i en hektisk hverdag”*
- *”godt å oppleve at så enkle og opplagte ting kan gjøre store endringer i samspill med barna, det opplever jeg faktisk at det gjør når jeg er bevisst på å bruke de”*

Det er litt forskjellig hvorvidt informantene husker og bruker prinsippene i hverdagen etter at de er ferdige på kurset. Enkelte er svært bevisst dette og har prinsippene hengende som en påminning på kjøleskapsdøren hjemme. Andre tar de fram av og til som en påminning, noen diskuterer det med jevne mellomrom med far (bare mødrene som har uttalt at de gjør dette). De av foreldrene som sier at prinsippene er gått litt i glemmeboka, poengterer likevel at de har hovedbudskapet fra foreldrekurset med seg i hverdagen og at de ikke er så opptatt av hver enkelt prinsipp.

3.5.2 Hjemmelekser

Mellom hver kurskveld har foreldrene fått utlevert en hjemmelekse. Eksempel på hjemmelekse som har vært gitt er:

*Oppgave 1: Øv på å stå i forståelsen”.
Tenk over hva det innebærer at ”som man roper i skogen får man svar”.*

Oppgave 2: Konsentrer deg om de fire første prinsippene. Les undertekstene. Prøv å bruke ett prinsipp pr. dag. Legg merke til hvilken effekt det eventuelt har. Bruk gjerne prinsippene på voksne også.

Generelt sett synes informantene at hjemmeleksene har fungert veldig bra og at det har vært nyttig. Begrunnelsen for at det har vært nyttig er blant annet at det har vært en fin anledning for mor og far til å sette seg ned sammen for å prate og reflektere over ulike situasjoner som omhandler samspill med barna, men også som omhandler samspillet mellom mor og far i relasjon til barna. En mor sier at det faktisk bidro til at hun og far faktisk fikk det bedre ved at de begynte å prate sammen igjen.

3.5.3 Musikk

Musikk ble brukt som faste innslag på alle kurskveldene. Hensikten var å stoppe opp litt, lytte til tekstene og gi foreldre tid for ettertanke. De fleste av våre informanter understreker også at de syntes musikken hadde en god effekt nettopp fordi det først og fremst ga rom for ettertanke. Eksempel på musikk som ble spilt var Louis Jacoby ”Hverdag” (teksten er gjengitt fremst i dette notatet), Kine Hellebust ”Det handle om å leve” og Vamp ”Vuggesang”. Det er imidlertid ett par informanter som mener musikken var unødvendig og at de syntes det var litt pinlig.

3.5.4 Foreldrenes synspunkter på budskapet som ble formidlet

Budskapet som formidles på foreldrekurset er enkel og bygger på det som foreldrene gjerne kaller ”sunn fornuft”. Det at de 7 prinsippene representerer noe kjent, opplagt og enkelt er også med å ”ufarliggjøre” budskapet for foreldrene. På den måten har alle foreldre som deltar muligheter for å være aktive å knytte egne eksempler til prinsippene. Budskapet som formidles fungerer derfor godt som ”folkekunnskap” og ikke som noe en må være ekspert eller fagperson for å forstå. Foreldrene som er intervjuet trekker også fram at det var god tid til å snakke om de ulike prinsippene, det ble gitt mange eksempler underveis, både fra kurslederne og fra de andre kursdeltakerne. Budskapet ble derfor oppfattet som absolutt nyttig og relevant fra alle informantene.

Det er imidlertid to informanter som mener at kursopplegget ble litt for stramt eller strikt. Deres forslag er at opplegget kunne vært mer konkret, og at ansvaret ble for mye overlatt til foreldrene.

”Vi kunne fått mer konkrete tips i forhold til ulike situasjoner – hva gjør du hvis barnet kaster ting rundt i stuen? Hvorfor gjør de det og hvordan bør en reagere?”

Det er imidlertid helt bevisst fra kurslederne at de ikke gir oppskrifter på hvordan, eller hva, foreldre skal gjøre i ulike situasjoner. Noe som også henger sammen med det læringssyn som ligger til grunn for samspillmetoden DIALOG. Her er det helt sentralt at en ikke pådytter foreldrene råd gjennom instruksjon- og adferdsorienterte tilnærminger. I tillegg er det ett par av informantene som etterlyser mer lesestoff om temaet, fordi det kunne gjort forberedelsene og kommunikasjonen bedre. Men igjen, dette er lagt opp som dialog, hvor utgangspunktet er forenkling, høy egenaktivitet, erfaringsutveksling og positiv respons.

3.6 Hva har foreldrekurset bidratt til?

Det er ingen tvil om at foreldrekurset i samspillmetoden DIALOG har bidratt svært positivt for våre informanter. Foreldrene er svært positive og overstrømmende når de forteller om hva kurset har bidratt til. Følgende informantutsagn illustrerer dette:

- *”Har fått et bedre fokus på hvordan vi samhandler med barna – tenker mer over det i hverdagen”*
- *”er blitt mer tålmodig, ser at det blir mindre mas og konfrontasjoner de dagene jeg bruker mer tid og er bevisst på prinsippene”*
- *”ser også at prinsippene kan brukes i andre roller vi har, jeg bruker det også i forhold til kollegaer på jobben”*
- *”som foreldre er vi mye mer tilstede og har fokus på barna”*
- *”takler barna og stress i hverdagen på en mye bedre måte”*
- *”i tillegg til at samspillet med barna er blitt mye bedre, er også samspillet og relasjonen mellom meg og far blitt mye bedre”*
- *”som foreldrepar er vi blitt mye mer enige og samstemte i forhold til oppdragelse og samhandling med barna”*
- *”hverdagen er blitt enklere og mer konstruktiv”*
- *”har gitt meg en styrke og en bedre selvtillit i foreldrerollen – godt å få skryt og oppbakking på det en gjør bra”*
- *”godt å høre at en ikke er alene med utfordringene og få lære av hverandre”*
- *”dette har vært riktig medisin ikke bare i forhold til barna, det har vært en piff i forholdet mellom far og mor, noe som også smitter over på barna – vi er en mye mer harmonisk familie”*

Det er ingen av våre informanter som ikke er entydig positive når de beskriver hva foreldrekurset har bidratt til.

3.7 Nærmere om positive og negative erfaringer med foreldrekurset

De positive erfaringer foreldrene har gjort seg gjennom deltakelse på foreldrekurset er overveldende og illustrert flere ganger i dette evalueringsnotatet. I intervjuene ble foreldrene også bedt om å konkretisere hva som har vært deres **mest positive** og deres **mest negative**

erfaring. De fleste informanter har ikke hatt noe å sette på den negative siden, mens de har vært svært opptatt av å få fram de mest positive erfaringer. Det eneste negative som har kommet fram er at en av informantene savner større deltakelse fra andre menn/fedre og at seks av informantene savner oppfølging. Vi har tidligere vært inne på at flere av disse foreslår at de burde vært anledning til å treffes en gang i året, både for å friske opp kunnskapen og holde bevisstheten ved like.

Når det gjelder hva som har vært mest positivt er listen lang. Vi skal her ta med det som hver enkelt informant mener har vært det mest positive:

- *Dele erfaringer med andre – ikke alene om å være usikker.*
- *Få flere og bedre verktøy å bruke i hverdagen.*
- *Fikk god kontakt med de andre på gruppa, knytta vennskapsbånd, har kontakt med flere ennå.*
- *Å oppdage at en ikke er alene med ulike problemstillinger, eller bekymringer.*
- *Få bekreftelser på det en gjør og se at vi er mange i samme båt.*
- *Måten en lærer eller blir bevisst hvordan en møter ungene. Åpenhet.*
- *Erfaren veiledning.*
- *En piff i hverdagen – gledet meg til kurskveldene.*
- *Føle at en er på rett vei, en veldig god følelse som smitter over på barna og andre medmennesker.*
- *De ukene som kurset pågikk var kurskveldene et godt oppbrudd i en hektisk hverdag.*
- *Veldig relevant, viser at sunn fornuft er viktig. Absolutt.*
- *At en får ta opp ulike erfaringer på godt og ondt og bevisstgjøring i forhold til så grunnleggende prinsipper.*

3.8 Foreldrenes råd til kurslederne

I intervjuene med oss fikk informantene anledning til å komme med råd til kurslederne. De fleste råd som kom fra informantene peker i retning av at de bør fortsette slik de gjør og ikke endre på verken tilretteleggingen eller kursopplegget. *"Stå på, dere gjør et utrolig viktig arbeid", "kurslederne er veldig flinke, ga trygghet, ingen rettet pekefinger, opptrådte som medmennesker og fungerte som gode veiledere"* og *"fortsett med å lage den gode stemningen, levende lys, fin musikk, dempet belysning osv"*. Dette er eksempler på sitater som illustrerer hvor fornøyd informantene var både med kurslederne og den tilrettelegging og gjennomføring som de bidro med i forhold til foreldrekursene.

Selv om de aller fleste var udelt positive, kom det enkelte råd som kunne gjøre foreldrekurset enda bedre. Ett par av de mannlige deltakerne kunne for eksempel ønsket seg at det også var mannlige kursledere, selv om dette ikke ble oppfattet som avgjørende i forhold til kvaliteten på kurset. De fleste informanter mente i tillegg at kurset fortjente bedre markedsføring, og at tilbudet burde komme flere til gode. Noe blant annet litt større deltakergrupper kunne bøte på. Det at flere kunne ønsket seg en litt større gruppe deltakere på kurset handler som tidligere nevnt også om at en blir mindre sårbare hvis noen faller fra eller ikke har anledning til å komme på alle kurskveldene.

6 av informantene mente også at det hadde vært flott om de ulike kurs-/foreldregruppene hadde fått tilbud om oppfriskning for eksempel en gang i året. Både for å friske opp kunnskapen, bevisstheten i forhold til prinsippene og for at foreldre kunne møtes med jevne mellomrom etter hvert som barna kom over i nye utviklingsfaser. Dessuten var alle våre

informanter svært positive til å gå nye foreldrekurs i framtiden, og skulle gjerne sett at dette tilbudet kunne utvides.

En av informantene mente at kurset burde vært holdt i et større lokale og at det burde vært lagt inn ett par små pauser underveis. Slik at det ble mulighet til å gå litt rundt og strekke på bena og små prate med de andre foreldrene.

3.9 Kursevalueringsskjemaene – hva sier de?

Før vi oppsummerer og runder av dette evalueringsskjemaet skal vi se litt på hvilket bilde kursevalueringsskjemaene gir av foreldrekurs i samspillmetoden DIALOG. Ved siste kurskveld får hver enkelt deltaker et evalueringsskjema som de skal fylle ut før de går hjem. Vi har fått tilgang på til sammen 61 slike evalueringsskjemaer. Disse skjemaene er fordelt på årene 1999 til 2007, men flere av skjemaene er ikke datofestet. Det vil derfor ikke være mulig å skille mellom ulike årstall ved gjennomgangen av evalueringsskjemaene. Det er også slik at noen av disse evalueringsskjemaene ikke har like mange spørsmål som andre. Vi skal imidlertid trekke fram noen hovedpunkter fra evalueringsskjemaene.

På det første spørsmålet i evalueringsskjemaet skal deltakerne krysse hvor mye de har fått ut av kurset. Svaralternativene går fra svært lite, lite, passelig, mye til svært mye, det er også et alternativ for ”vet ikke”. Av de 61 evalueringsskjemaer som vi har fått tilgang til er det overveldende flertall for svaralternativ ”mye”. Tabellen nedenfor viser hvordan svarene fordeler seg mellom de ulike alternativene.

Hvor mye har du fått ut av kurset?

Svaralternativ	Antall
Svært lite	-
Lite	-
Passelig	7
Mye	36
Svært mye	17
Vet ikke	1
Totalt	61

Vi ser her at ingen har krysset av for at de har fått ”lite” eller ”svært lite” ut av foreldrekurset. Derimot er det 53 av 61 deltakere som sier at de har fått mye eller svært mye ut av foreldrekurset og 7 som mener de har fått ”passelig” ut av kurset. I evalueringsskjemaet er det også et kommentarfelt hvor deltakerne kan forklare hvorfor de har svart som de har gjort. Når det gjelder de som sier de har fått ”passelig” ut av kurset så handler dette først og fremst om at det er vanskelig å si før det har gått en tid eller at kurset har gått over for kort tid. Her er det også kommentert at det tar lang tid å bli mer bevisst og at endring generelt tar tid. Det har derfor på det tidspunkt evalueringsskjemaet ble fylt ut (siste kurskveld) vært vanskelig å vurdere hva som kan bli effekten av kurset på litt lengre sikt. De som har svart at de har fått ”mye” eller ”svært mye” ut av foreldrekurset begrunner dette blant annet med at de er blitt mer bevisst på hvor viktig et godt samspill mellom foreldre og barn er og at de allerede ser mange positive endringer i familien, at de er blitt mer tolerante foreldre, de prater i større grad med barna og ikke til barna, noe som også har vist positive resultater i form av at det er mindre konflikter og mer harmoni i hjemmet. En annen begrunnelse som går igjen i evalueringsskjemaet når det gjelder det store flertallet som har fått ”mye” eller ”svært mye” ut av foreldrekurset er at kurslederne har vært en viktig faktor, kurslederne får svært god

tilbakemelding, både for måten de har organisert og tilrettelagt kursene på og får måten de har ledet og deltatt på underveis.

33 av de 61 evalueringsskjemaene hadde spørsmål om barna har hatt utbytte av at foreldrene har deltatt på kurset. I tabellen nedenfor skal vi se hvordan foreldrene har svart på dette spørsmålet.

Har barna hatt utbytte av at du har deltatt på foreldrekurset?

Svaralternativ	Antall
Svært lite	-
Lite	1
Passelig	4
Mye	20
Svært mye	5
Vet ikke	2
Ikke svart	1
Totalt	33

Ingen av de 33 som har svart på evalueringsskjemaet mener at barna har hatt ”svært lite” utbytte av at forelder/foreldrene har deltatt på kurset, derimot ser vi at det store flertallet, 20 foreldre, mener at barna har hatt ”mye” utbytte av at de har deltatt på kurset. Foreldrenes kommentarer knyttet til hvorfor de mener barna har fått mye ut av at de har deltatt på foreldrekurset handler først og fremst om at de bruker mer tid på å lytte til barna, de erfarer at barna ikke blir lei seg eller skuffet når en bruker tid og forklarer hvorfor de ikke kan gjøre som de vil, ser at barna blir glad og tilfreds når det får ros og anerkjennelse osv. og at dette smitter over på andre situasjoner i hverdagen. De fire som har svart at barna har hatt ”passelig” utbytte med foreldrenes deltakelse kommenterer at dette først å fremst skyldes at det er vanskelig å vurdere før det er gått en tid.

Evalueringsskjemaene hadde dessuten spørsmål om blant annet hva som var positiv og negativt ved kurset. Dette var stilt som et åpent spørsmål uten svaralternativer, foreldrene ble bedt om å beskrive dette med egne ord. De positive funn som vi i denne evalueringen har gjort, basert på intervju med 12 foreldre, bekreftes også når vi leser disse 61 evalueringsskjemaer fra perioden 1999 til 2007. Det er de positive erfaringer som dominerer og disse er de samme som det som har kommet fram gjennom våre intervjuer. Det dreier seg om at de prater bedre sammen som foreldrepar, de har en bedre dialog med barna, tenker mer over foreldrerollen, større grad av bevissthet i samspill med barna, er mer i forkant slik at en avverger større konflikter med barna, mange nye sider og vinklinger på oppdragerrollen, høste av hverandres erfaringer, bedre selvtillit som forelder, godt å få bekreftelser på det en gjør bra osv.

36 av evalueringsskjemaene hadde et spørsmål som gikk på om en vil anbefale andre foreldre å gjennomføre kurs i samspillmetoden DIALOG. Her er det 35 av 36 som svarer ja på at de vil gjøre det. Begrunnelsen for at de vil anbefale kurset er blant annet at en mener dette bør være obligatorisk for alle som får barn fordi en ser at det kan være svært forebyggende, fordi det gir en aha-opplevelse som foreldre å få bekreftet/avkreftet ting man lurer på i forbindelse med barneoppdragelse og samspill, en får snudd ugunstige måter å samhandle med barna på, hverdagen blir enklere, foreldre og barn forstår hverandre bedre, blir mer bevisst egen adferd osv. Det at stort sett alle som er spurt om de vil anbefale foreldrekurset til andre, bekreftes også hos de 12 foreldre som er intervjuet i forbindelse med dette evalueringsoppdraget. Alle

tolv foreldrene er entydige i forhold til at dette absolutt er noe de vil anbefale for andre foreldre. Det er bare en av de som har fylt ut evalueringsskjemaet som er litt mer tvetydig på å gi sin anbefaling, svaret her er ”kanskje”, noe som begrunnes med at kanskje foreldregruppen fungerte litt dårlig, for i utgangspunktet har alle godt av en bevisstgjøring i forhold til samspill med sine barn.

4 OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE KOMMENTAR

I denne evalueringen av foreldrekurs i samspillmetoden DIALOG har det vært sentralt å få svar på følgende spørsmål:

- Hvilke forventninger har foreldrene hatt til kurset?
- Hvordan er kurset blitt tilrettelagt og organisert?
- Hva har foreldrene fått ut av kurset?
- På hvilke måter har kurset vært til hjelp i foreldrerollen?

Alt i alt kan vi konkludere med at våre informanter er svært fornøyd med foreldrekurset. Dette bekreftes også i de 61 evalueringsskjemaer som også er brukt som datagrunnlag for evalueringen.

Når det gjelder foreldrenes forventninger til kurset er det først og fremst mødrene som har hatt store forventninger, både fordi de har vært den aktive part i forhold til å få plass på kurset og fordi de har hatt mest kjennskap til hva kurset går ut på..

Med hensyn til tilrettelegging og organisering av foreldrekurset får også dette svært positiv evaluering fra foreldrene, selv om det her kommer fram noen forslag til forbedringer. Blant annet gjelder dette størrelsen på foreldregruppen og sammensetning av foreldre til hvert enkelt kurs. Det er relativt stor enighet blant våre informanter om at foreldregruppen på enkelte kurs har vært for liten, og at en hadde hatt mer utbytte av kurset hvis det hadde vært flere som kunne bidra og dele av sine erfaringer. Dette ser vi også er kommentert av enkelte på de tidligere evalueringsskjemaer. Når det så gjelder sammensetningen av foreldre på de enkelte kurs fungerer dette stort sett greit, selv om det er noen foreldre som mener foreldregruppen er for sprikende i forhold til hva de har behov for. Dette er for øvrig noe som vi vil diskutere i et eget punkt til slutt i notatet. Videre når det gjelder tilrettelegging og organisering så har vi sett at fire kurskvelder av våre informanter betraktes som et minimum. Flere kunne tenke seg både flere kurskvelder, samt oppfølingskurs. Litt av den samme tendensen ser vi når det gjelder lengden på kurskvelden, her er det ingen som mener at to timer er for lenge. De som mener en bør endre lengden mener i så fall at kurskveldene kan utvides til 2,5 timer. Det at foreldrene ønsker flere kurskvelder og lengre kurskvelder, er også en indikator på at foreldrekurset oppleves svært nyttig og verdifullt.

Det hersker ingen tvil om at foreldrene har fått mye ut av foreldrekurset i samspillmetoden DIALOG. At dette er et tilbud med mange suksesshistorier har vi gjennom dette notatet illustrert gjennom foreldrenes fortellinger. Målet med foreldrekurset, som først og fremst er å bevisstgjøre foreldre for de sider av samspillet med barna som er spesielt viktig for en positiv utvikling, må derfor i følge foreldrenes erfaringer sies å være oppnådd. Foreldrene mener at de er blitt mer bevisste på hvordan de samtaler med barna, de er blitt mer bevisst på hvordan fellesskapet med barna kan styrkes, hvordan de kan sette positive grenser for barna og ikke minst at de opplever seg bedre rustet i hverdagen. På denne måten har også foreldrekurset vært til stor hjelp i foreldrerollen. Det må også trekkes fram her at foreldrekurset har vært til hjelp også for andre roller, spesielt gjelder dette i parforholdet mellom mor og far. Deltakelsen på foreldrekurset har blant annet bidratt til at mor og far har gjort noe sammen, på ”nøytral grunn” utenfor hjemmet. Det har i flere tilfeller bidratt til at kommunikasjonen

mellom dem er blitt bedre og de har opplevd kurset og samhandlingen med de andre foreldrene som en viktig årsak til at samlivet er blitt bedre. Foreldrekurset kan derfor sies å ha forebyggende effekt også når det gjelder parforhold.

4.1 Hvem skal få dette tilbudet?

Det presiseres at oppvekstplanen først og fremst handler om primærforebyggende arbeid. Likevel ser vi at i operasjonaliseringen av ulike tiltak så skilles det mellom tiltak på ulike forebyggende nivåer. Et sentralt spørsmål som reiser seg, både når vi studerer oppvekstplanen, når vi intervjuer foreldre som har deltatt på kurs i spillmetoden DIALOG og når vi intervjuer kursledere er følgende:

Skal tilbudet om foreldrekurs i spillmetoden DIALOG tilbys som et primærforebyggende, sekundærforebyggende eller tertiærforebyggende tiltak?

I følge våre informanter bør foreldrekurs i spillmetoden DIALOG gis som et primærforebyggende tiltak til alle foreldre. Begrunnelsen knyttes til at dette er et tilbud som alle foreldre har nytte av. Det er nettopp verdien av å gjøre ekspert kunnskap til folkekunnskap, den bevisstgjøring som deltakerne har opplevd og den erfaringsutveksling som har foregått mellom foreldre som har vært spesielt betydningsfull. Skal foreldrekurset være et primærforebyggende tiltak er det viktig at kurset er et lav terskel tilbud og at det gis til foreldre som ikke er definert som det ene eller det andre – alle foreldre, uavhengig av egne ressurser eller utfordringer har nytte av dette – viser evalueringen.

En skal også være oppmerksom på at primærforebyggende tiltak, som jo pr definisjon retter seg mot hele befolkningen (her; alle foreldre i Bodø kommune), oppleves langt mindre stigmatiserende for foreldrene. I det kurset gis som et sekundær- eller tertiærforebyggende tiltak, er en også avhengig av at foreldre innser at de har problemer og at de er villig til å delta. Det å bli oppfattet som å være i en risikogruppe eller en problemgruppe kan i seg selv gjøre at terskelen for deltakelse blir større.

Evalueringen viser at det er et generelt behov for dette foreldrekurset, uavhengig av hvilken forebyggingsgruppe en tilhører. Det som imidlertid blir viktig, jfr. våre informanter, er at en er bevisst på hvilke behov foreldrene har når en setter sammen foreldregupper til det enkelte kurs. Det vil si at det er ytre ønske om at enkelte kurs settes sammen av foreldre som er opptatt av å lære mer om godt spill, økt bevissthetsnivå og generell forebygging og som ikke i utgangspunktet har andre hjelpebehov og store utfordringer, mens andre kursgrupper settes sammen av foreldre som derimot har store hjelpebehov og mer komplekse utfordringer.

Det er imidlertid også slik at begrenset kapasitet og tilmeldte behov kan gjøre det nødvendig å prioritere foreldre med særskilte behov. Men begrenset kapasitet handler også om hva en er villig til å prioritere. Som vi har sett tidligere er det mange ansatte, ca 100, som har fått opplæring i spillmetoden DIALOG, og som dermed er kvalifiserte som kursledere. Hvis Bodø kommune vil satse på å nå flest mulig bør en legge en strategi for hvordan en skal oppnå dette. Utfordringer her er blant annet å motivere de som er kvalifiserte som kursledere til å holde kurs, sikre at kurslederne får faglig påfyll, diskutere hvordan arbeidsbelastningen kan løses og hvordan foreldrekurset skal markedsføres.

REFERANSER

<http://www.forebygging.no>

Hundeide, Karsten og Per Otto Hillestad (1994) *Kan psykologisk omsorg for barn læres?* I T. Evans og I. Frønes (red.) *Velferdssamfunnets barn*. Oslo: NORAD.

Hviding, Sigrid – 7 prinsipper for et godt samspill. Sigrid Hviding Kommunikasjon, (<http://www.shk-kommunikasjon.no/>).

Oppvekstplan 2005-2007 Bodø kommune. *"I lag om en god oppvekst for alle barn og unge i Bodø kommune"*.

Rye, Henning (2005) *Tidlig hjelp til bedre samspill*. 2. utgave. Gyldendal Akademiske. Oslo.

VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE – SAMSPILLSMETODEN DIALOG

Hvordan fikk du kjennskap til foreldrekurset?

Hvorfor ble du med på kurset?

Hvilke forventninger hadde du til kurset?

Hva tenker du om begrepene SAMSPILLSMETODE OG DIALOG?

Hva syns du om opplegget på kurset? Burde det vært lagt opp på en annen måte, evt. hvilken?

Hva syns du om følgende:

- Foreldrenes aktivitetsnivå
- Antall deltakere og oppmøte
- Sammensetningen av foreldregruppen
- Antall kurskvelder og lengden på kurskveldene
- Musikken

Hva har kurset gitt deg? Har det vært til hjelp i foreldrerollen og evt i andre roller du har?

Bruker du prinsippene i hverdagen? Er de vanskelig å praktisere?

Var alle deler av kurset relevant – evt. hva var ikke relevant?

Var du enig/uenig i noe av budskapet som ble formidlet på kurset?

Hvilke av de 7 prinsippene har vært enklest/vanskeligst å forholde seg til (praktisere)?

Dere hadde hjemmelekser – hva syns du om det?

Hva har vært det mest positive? Og det mest negative?

Har du noen råd å gi kurslederne, ut i fra de erfaringer du har gjort deg?

Er dette noe du ville deltatt på igjen – eller ut i fra de erfaringer du har nå, ville du gjort dette på nytt?

